

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatio Synoptica De Iudiciis Ad Lib: II. Decretal: Gregorii IX.

**Herberstein, Ferdinand von
Tabarelli de Fatis, Donato Vincenzo**

Spirens., 1660

Titulus II. De Rescriptis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11416

Trebellianica. 3. in subordinatis sive ut perfectum & imperfectum; sive ut pars & totum, ut patet ex *reg. juris 53. in 6.* ut proinde, cui Testamentum facere concessum est, multò magis codicillum facere liceat, qui Testamentum imperfectum est.

4. quando lex frequentioris usûs causâ aliquid decernit, ut tradunt *DD. in L: unica C. de raptu virg.* in specie, quando Judex pro aliquo casu decidendo non haberet legem, tunc enim à similis casûs decisione ob similitudinem rationis decisio illius casus petatur. *L. nam. ff. de leg:*

TITVLVS II.

DE RESCRIPTIS.

CASUS.

DE Adonia filio David patris sui, qui in uxorem petiit Abisag Samanitidem, quæ fuerat uxor patris eius, habet sacer textus *3. Reg. 2.* super dicta verba. Et Seleucum dedisse uxorem suam Strathonicam, in uxorem Anthiocho filio suo, refert *Plutarchus in vita Demetrii.* Quæritur: si his hodiè

hodiè similia matrimonia contra-
herentur in primo gradu affinitatis
lineæ rectæ, ut filius duceret nover-
cam, socer nurum, vitricus privi-
gnam, Summus Pontifex rescri-
ptum dispensativum concedere pos-
set; Et quid dicendum de matrimo-
nio inter fratrem & sororem con-
sanguineis in primo gradu? Vide
*Sanch: de Matrim: Tom. 2. lib. 7. Disp. 66. n.
7. Prepositum in addit: ad 3. p. q. 7. Disp. 11. n.
69. & præcipuè Hurtandum de Matrim: Disp. 10.
diff. 4. num. 13. qui pro utroq; casu af-
firmantem sententiam amplectitur*
Illum vide, ut Placeat opinio ma-
gis, quàm displiceat. *Ibid. diff. 17. Diff.
5. num. 11.*

1. Rescriptum sumitur largo modo,
& tunc comprehendit privilegium, bene-
ficio Principis sive Ecclesiastici, sive se-
cularis, & alia rescripta, ne dum ad juris
observantiam, sed etiam præter vel con-
tra jus. *cap: cum ordinem cap. constitutus hoc
tit.* Strictè rescripta Epistolæ subditis da-
ta ad

ræ ad beneficia, vel lites, *cap. constitutus de*
concess. preb: cap. 1. hoc. tit. quæ jus inter
 partes faciunt, *cap. in causis de re judic. & L.*
fin. C. de leg. & conficiuntur narratione,
 supplicatione, quæ duæ partes impetran-
 tem respiciunt, & conclusione quæ con-
 cedentem respicit: *Bald in cap. super literis*
n. 24 hoc tit. quam quidem ultimam par-
 tem practici vocant dispositivam, eò
 quod ibi Papa addat clausulas illas, quas
 vult concedere. *Rebuff. in praxi. tit. de sign.*
gratiæn. 23. p. 1.

2. Impetrare rescriptum potest, qui-
 cunq; jure non est prohibitus *cap. 1. de re-*
script: in 6. sive actor sit, sive reus, *cap. cete-*
rùm eodem. etiamsi sit Filius familiâs, quia
 non reperitur prohibitus. *Vallens. lib. 1. de-*
cret. hoc tit. quin etiam Monachus, licet sit
 mundo mortuus, *can: placuit. 16. q. 1. & ser-*
vis Dei lites frequentare non liceat, cap. 2.
de postul: tamen rescriptum impetrare po-
 test, in quantum illi convenire, & subser-
 vire valet *Rebuff. hoc tit. n. 3.* Impetrare ve-
 rò non potest. 1. excommunicatus *cap. 1.*
eod: in 6. & ab eo impetratum, super alio
 quàm excommunicationis, vel appellatio-

nis articulo pro sui defensione, est ipso jure nullum: sicut & id, quod indè secutum est. 2. Servus L. 1. C. de prec. Imperat. offer: nisi ex atrocissimis causis. L. 2. ff. de his qui sui vel alieni juris. 3. Hæreticus L. 2. C. de sum: Trinit: cap. ex parte eodem tit. 4. falsus Procurator.

3. Rescripta gratiæ & justitiæ diverso jure censentur, nam rescriptum per sub, & obreptionem impetratum ad beneficia, est ipso jure nullum cap. audiētiam. cap. constitutus. hoc tit. Felin: hoc cit: cap. & alij. Rescripta ad lites per sub, & obreptionem impetrata, non sunt ipso jure nulla, sed ope exceptionis annullanda. cap. si autem. cap. plerumq; hoc tit. Felin: cit. loco Butr. cap: cum dilecta num: 3. & 10. hoc tit. Differunt prætereà, quod rescripta gratiæ sint perpetua, cap. decet de regul: jurus in 6. cap. si cui multa de præb: in 6. rescripta verò justitiæ intra annum præsentari debeant, & morte concedentis expirent. cap. si autem cap. gratum de officio delegati. Idem quòd in rescriptis gratiæ inspicitur tempus datæ, cap: si eo tempore hoc tit: in 6. item quòd rescriptum ad lites sine speciali mandato impe-

impetrari non potest. *Cap: ex capitulo non-
nulli in fine & ibidem Gloss: in 6.* at verò re-
scriptum gratiæ potest, *Cap: ex ore ubi Ab-
bas de his, quæ fiunt à majori parte Capituli.* de-
mùm quòd rescripta gratiæ sint persona-
lia, & morte gratiati expirent, *Cap: sus-
ceptam hoc titulo*, in rescriptis justitiæ ad-
hibenda est distinctio, an sint impetrata
sub nomine dignitatis, vel contra perso-
nam.

4. Porrò non ex quavis suppressione ve-
ritatis, aut expressione falsitatis, rescripta
subreptitia redduntur, sed cum tacetur
veritas, quæ vi juris exprimi debet; vel ex-
primitur falsitas, quæ jure debet taceri:
Sanch: lib: 8. de matr: disp: 21. n. 10. Et prioris
quidem ratio est, quod conditiones vel
circumstantiæ de jure requisitæ expo-
stulentur, ut forma rescripti, quâ deficiente
substantia actûs subsistere non potest. *cap.
si motu proprio de præb: in 6.* Posterioris ve-
rò, quod allegatâ causâ falsâ, rescriptum
concessum videatur contra voluntatem
concedentis, adeoq; nullo secuto effectu,
præsertim cùm omne rescriptum subintel-
lectam habeat conditionem, *si preces veri-*

tate nitantur. cap: 2. de rescript. quibus prænotatis facile est conjicere, quænam taciturnitas, aut expressio circumstantiarum in particulari, rescriptum vitiet.

5. Neq; enim 1. in supplicatione pro rescripto necessum est mentionem facere, sibi alio tempore negatum fuisse, si fortè petiisti, & rescriptum dispensationis negatum fuit. *Sanch: de matrim: lib: 8 disp. 22 num. 14. Suarez: lib. 6. de leg: cap. 22. n. 6.*
 2. non vitiat rescriptum, si taceas aliam tibi esse antehac in eadem materia dispensationem concessam, *Covar. in 4. decret. 2. p. cap. 8 §. 8. n. 5.* nam quæ in contrarium adferuntur exempla ex jure Canonico, *cap. 2. de fil. presbyt: in 6. & cap. penult: de prescript: in alio* prorsus fundantur nullitatis principio, ut ex textu patet, minùs autem urget desumptum ex *L. 3. C. de Episcop. aud.* quia quod ibi deciditur, ut crimina semel tantùm commissa remissionem habeant, id fit ex speciali juris dispensatione ad alias dispensationes crimina non supponentes, non trahenda. 3. non corrumpit rescriptum, quoties ad tollendum scrupulum vel dubium primæ, impetrata fuit dispensatio.

fatio, circa eandem rem, modò non sit in præjudicium tertii, ut si obtinuisti dispensationem irregularitatis ad ordines minores, poteris explicatâ denuò irregularitate ad ordines majores vel omnes, dispensationem obtinere. Idemq; est, si obtinuisti dispensationem pro ducenda consanguinea Catharina, mortuâ illâ, poteris aliam dispensationem pro alia consanguinea obtinere, absq; mentione primæ. *Suar: libr. 6. de leg: cap: 23. n. 13. & seq:* Valet dispensatio 2. absq; mentione primæ, si cum obtinuisti secundam dispensationem, priori usus non fueris; ut si, non fuisti usus dispensatione ad contrahendum cum consanguinea Caja, vis cum alia contrahere Cornelia consanguinea, & obtinens secundam dispensationem absque mentione primæ. *Sanch: loco cit. n. 19. contra Suar: cap. 23. n. 21.*

6. Sed quid si duplici impedimento ligatus sis, an utriusq; mentio simul facienda erit, v. gr. castitatis & consanguinitatis? Respondeo, quando dispensatio voti castitatis non postulatur ad eundem effectum, ut causa ducendæ consanguineæ, im-

petratâ dispensatione circa votum, poteris postea de consanguinitatis impedimento dispensationem impetrare, quia dispensatio voti alium effectum habere potest: neq; ex conjunctione impedimenti alterius aggravatur. Quod si animo contahendi cum consanguinea dispensatio voti petita fuit, tunc oportebit necessariò impedimentum consanguinitatis detegere, quia cum dispensatio in voto castitatis, hic & nunc alium effectum nullum habeat, quàm ut te habilem, & expeditum reddat ad matrimonium contrahendum, & ex impedimento consanguinitatis adhuc impeditus existas, & impedimentum voti castitatis ex conjunctione alteri impedimēti aggravetur, ut dispensatio effectum sortiatur, utrumq; impedimentum manifestandum erit, ut benè *Sanch. loco cit. cap. 17. n. 24. Sua. lib. 6. de leg. cap. 24. n. 5.*

7. Cæterùm, si in rescripto apponitur unica causa & falsa illa, rescriptum vitiat, *Palau. tom. 1. tr. 3. disp. 6. pun. 16. §. 3. n. 1.* si verò apponantur plures partiales, quarum singulæ non sufficerent, existente unâ falsa etiam vitiat; *Covar. lib. 1. cap. 26.*

cap. 20. n. 5. *Suar. de voto lib. 6. cap. 27. n. 32.*
 secus si vera sit una sufficiens, licet aliæ
 falsæ sint. *Sanch. lib. 6. disp: 21. n. 32.* mo-
 dò falsa causa non sit intrinseca, id est, per
 se æquè movens Principem ad dispen-
 sandum, tunc enim, cùm maior ratio non
 sit, cur Princeps ex causa falsa moveatur,
 quàm vera eodem modo sibi proposita,
 qualibet cessante corruet intentio di-
 spensantis: *Guitier: lib: 2. canonicarum. quest.*
cap. 15. n. 29. In dubio autem, an causa fal-
 sa sit intrinseca vel extrinseca, finalis vel
 impulsiva, præsumitur impulsiva, atq; i-
 deò præsumendum pro valore actûs L.
quoties de rebus dubijs. cap. Abbate de verb. sign.
 itemq; est in dubio, an dispensatio valeat,
 quia dubitatur de veritate narratorum.
Palaus sup. cit: punc: 16. §. 3. n. 3.

8. Rescriptum cum errore in nomine
 Diœcesis, ut si Petrus sit Diœcesis Salis-
 burgensis, & dicatur esse Viennensis, se-
 cundum quosdam est invalidum, *Sanch:*
de matr: tom. 3. disp: 21. num. 39. nam tunc
 committitur Episcopo Viennensi dispen-
 satio, qui tamen potest dispensare cum
 non subdito: sed veriùs putamus esse vali-
 dum

dum non solum, quando erratur in nomine personæ, ut si vocetur Petrus, & dicatur Paulus, sed etiam si erretur in nomine Diœcesis, quia constat intentionem Papæ esse, ut cum Oratore dispenset proprius Episcopus. *Salas. disp. 20. sect. 16. n. 123.* Ruunt tamen rescripta Apostolica, quæ manifestum latinitatis errorem continent, quia cum multorum Officialium manus transeant, verisimile non est, eos errorem manifestum incorrectum reliquisse. *cap. ad audientiam. 11. de rescr. glos. ibid.* Quamvis aliud de testamentis & instrumentis contractuum constantius, quæ cum alicui tabellioni ordinariè scribenda committantur, facilè error aliquis contra Grammaticam in constructione incorrectus relinquatur, ideoq; ob errorem talem non vitiantur. *L. Error 7. de Testament.* Quod si verò initium constructionis dubium evadat, aut figurâ locutionis excusari possit, Rescriptum non corruet, etiam si in elegantia sermonis defectus fuerit, *cit: cap. ad audientiam, quia indignum est, ut verba cœlestis oraculi restringantur sub regulis Donati, Can: indignum dist. 38. sicuti neq; ob de-*

ob defectum unius litteræ vel syllabæ, infirmatur Rescriptum Apostolicum, *cap. ex parte 11. & ibid: gloss: de fide instrum.* nisi sensus substantialiter mutetur: quo facto meritò Rescriptum de falsitate suspectum esse potest, uti etiam tunc, cum jure communi est repugnans & stylo curiæ, nullam de eo mentionem faciens. *cap. de Capellis Monach: ult: Cod. Si contra jus, & utilitatem publicam.*

9. Quod si rescriptum contra privilegia impetratum, speciali & expressâ clausulâ derogatoriâ munitum non sit, nihil operatur, *cap. Ordinem hoc tit. si Reipub: sit noxium, textus reclamatur, L. fin. C. si contra jus. si fisco damnosum; resistit pariter. L. 3. Cod. de prec. Imperat. offer. si in tertii præjudicium, non minus invalidum, L. 2. Cod. eodem. si contra transactionem, nullum, L. Causas. 16. C. de transact. si contra sententiam, à qua appellatum non fuit lite pendente (nisi in casibus à jure expressis) fides tollitur Rescripto, L. 1. & 2. C. ut lite pendente non jure quidem, sed ope exceptionis, si sint rescripta justitiæ. *cap. 2. de filiis Præsbyt: in 6. sin gratiæ, occulta-**

tâ veritate; aut narratâ falsitate nihil ignorantia suffragatur. *cap. constit. 19. de Rescript.*

10. An rasura vitiet rescriptum, variant Legistæ. Placet Barthol: in *L. si unus C. de testam:* docens vitiari aperta & impediti eorum executionem in possessorio, si reperiantur in parte substantiali, *cap. licet. §. 5. & ibid: Gloss: ver. rasuris.* negans, quando rescripta clausa sunt, in quocunq; loco rasura fuerit, quia non est præsumptio contra impetrantem. *argum: L. si unus. C. de Testament.* An etiam, si aperta rescripta aliquando fuerunt sana, ac casu aliquo pervenerunt ad manus adversarii, & postea reperiuntur vitiata, rescripta corrumpantur? Respondet Baldus in *L. 1. sub n. 4. de fid: instr:* censeri vitiata, in quocunq; loco fuerit rasura, quia præsumitur, quod Adversarius abraferit dolosè, *cap. accepimus de fid: instrum: & ibid: Ioan: Andr: n. 5.* idemq; est, si reperiantur apud impetrantem, & rasura sit in narratione facti, *cap. ex literis de fid: instrum:* esto sit paucarum literarum *cap. fin: de crimin: falsi.* aut scriptura abrafa in loco substantiali ita sit scripta, ut videatur manus Notarii, *gloss: fin: in cap: cum*

venerabilis de reb: dom. vel Officialis & Notarii in subscriptione attestati fuerint de abrasione. Barth: in L. si unus n. 3. C. de testam.

ii. Rescriptum speciale posterius, non derogat priori speciali, nisi de hoc mentionem faciat, *cap: ceterum. §. hoc tit. cap. inter monasterium de re judic: quia Princeps non videtur velle concedere, contra ea, quæ ignorat: censetur autem ignorare ea, quæ specialia sunt, cap. 1. de constit: in 6. rescriptum verò speciale derogat generali, sive speciale præcedat sive sequatur, quamvis de eo mentionem non faciat, cap. Pastoralis. §. quoniam hoc tit. juncta gloss: nisi alicui per prius rescriptum generale, non solum jus ad rem, sed etiam jus in re acquisitum sit. tunc enim non facile præsumi potest, Pontificem per posterius rescriptum speciale derogare voluisse juri alteri quæsito per prius rescriptum generale, sed potius præsumi debet, posterius rescriptum ex ignorantia prioris emanasse, nisi de hoc mentionem faciat. Abbas in cap: 1. hoc tit:*

12. In casu verò quo duo diversi ad unum idemq; beneficium à sede apostolica.

rescriptum impetrent, antiquius præfer-
 tur: quia in rescriptis gratiæ statur datæ,
 non autem præsentationi, *cap. tibi. qui*
hoc tit. in 6. & cap. cum qui eodem. Si primus
 impetrans non fuerit negligens in profe-
 quendo jus suum, cuius probatâ negli-
 gentiâ valet secundùm, etiamsi de primo
 mentionem non faciat. *cap. capitulum, &*
ibid. glos. & Panor. in hoc tit. n. 5. & seq. Sed
 & in literis justitiæ prævalet antiquius, si
 primus impetrans conventus per secur-
 das, præsentet suas usque ad annum, &
 postmodum excipiat de suis prioribus.
Panor. in cap. 1. sub. n. 14. hoc tit. ver. quartus
intellectus, & ibid. Butr. sub. n. 21. aliàs si ex-
 cipiat de suis prioribus antequam illas
 præsentet Judici, non auditur, quia vide-
 tur hoc facere in fraudem. *cap. ut debitum de*
appell. Fallit in litteris gratiosis, quando
 jus primi fuit conditionale, & ante con-
 ditionis existentiam, jus secundi puri-
 ficatum fuit, & in esse produ-
 ctum. *Cap. Si pro te. hoc*
tit. in 6.

COROLLARIUM.

Quæri potest, an Principes & alij eis inferiores rescripta moratoria aut dilatoria concedere possint debitoribus, ne à creditoribus conveniri possint. Et an in hoc rerum statu, quo maxima Germania pars bellis ardet, milesq; subditus non minus sevit quàm hostis, undè plurimi ad incitas propè rediguntur, num, inquam, rescripta dilatoria generaliter & contra omnes dari conveniat?

Ad primum: Videri potest *L. quoties & L. universa. Cod: de precibus Imperat. offerendis* *L. fin: Cod: qui bonis cedere possint*. Observant tamen DD. Principem non debere concedere huiusmodi rescripta pro debitis ex delicto: quia legibus constitutum est, ut qui non habet in ære, solvat in pelle: & tales nullâ commiseratione dignos esse docet Menoch: *de arbit. q. casu 103. n. 16. & seq:* sed solùm debitoribus ex contractu, neq; tamen omni. Non enim si debitum descendat ex contractu deposuit, *L. 1. Cod: de depos:* neq; si descendat ex contractibus locationis & conductionis. Trentacinquius *resol: 1. de fidejussoribus*. Neq; si ex debito pupillari vel Ecclesiæ. *Mausonius de causis execut:*

execut. lib: 1. limit: 6. n. 59. Item non ex debito dotali. *Cuch: n. 87.* Neque ad debita jurata non obtentâ prius relaxatione. Undè datas ordinarias inducias ad recensita debita extendi nolunt DD. minus autem volunt concedi posse decoctoribus, qui suâ malitiâ impotentes ad solvendum effecti sunt. *Boer. decis: 349. n. 10. & alii,* sed iis tantum qui adversâ fortunâ absque sua culpa pauperes effecti sunt *Wurmserus in Controv. juris lib: 1. tit. 9. contr. 2. n. 27.*

Undè patet quid ad secundum responderi possit. Et experientia quidem constat, moratorias etiamnum sæpè concedi: sed non videtur generaliter, & contra omnes conferendas esse, & præsertim iis, qui multa debent, quia multi ex creditoribus sunt miserabiles personæ, aut piæ causæ, quæ spoliata rebus suis extremè indigent & quibus à Principe peculiari- ter succurri debet. de hujusmodi videri potest *L. Miles ff. de re judicata.* cujus mentionem facit *Panormitan. ad cap. Odoardus. de solution.*

Cæterum dilationes moratoriæ cursum

sum inchoant à Principe concessæ, à dato
 rescripti. *Guido Papa. decis: 109.* & certò
 tempore limitantur ut videre est *L. univer-*
sa Cod: de precib. Imperat: offerendis. Ol pinio
 Zerolæ est pro quinquennio *in praxi Episc:*
verb: Lit. quinquen. Natta tempus modicum
 assignat etiam decennium *Consil. 2. 3. 5.*
16. & 17. Lancelotus autem in textu arbi-
 trio iudicis committit juxta *Glos. in dicta*
L. quoties. cui *Henricus adhæret de fidejuss.*
c. 3. num. 135. Mihi videtur in hac re con-
 suetudo Provinciarum & Regnorum
 servanda.

De interusuriis an currant induciarum
 tempore? Affirmat *Cuchus n. 148.* eo quod
 sufficiat debitores non molestari. Negat
Mollerus l. 4. semest. c. 7. n. 2. cum enim in-
 duciæ concedantur illis, qui fortunæ in-
 juriâ absq; sua culpa inopes facti sunt, &
 vix sortes solvere possint creditoribus,
 quomodo solvent interusura? Deberi
 ergò interusura conventionalia non in-
 ducialia docet *Hunnius hic cap. 5. num: 2.*
 quæ opinio in praxi mitis est. Vide-
 antur dicta suprâ concl. 10.

fol: 363.

TITU-